Begrippen sociologie

H1

Mattheuseffect	bepaalde maatregelen komen terecht bij mensen die het wat minder nodig hebben -> grote ongelijkheid vb: inkomenscompensatie voor tijdelijke werkloosheid door corona wie veel heeft zal nog meer krijgen tegengesteld = effect dan bedoeld
Sociologische verbeelding	je losmaken van de individuen en begrijpen welke sociologische gevolgen er zijn in een ruime historische en maatschappelijke context. De drie componenten van de sociologische verbeelding zijn 1. **geschiedenis** : hoe kwam een samenleving tot stand en hoe verandert ze? 2. **biografie** : bevolking 3. **sociale structuur** : hoe werken de maatschappelijke instituties? Wat zijn de dominante instituties? Hoe houden ze de maatschappelijke orde in stand?
Alles is contingent maar niet arbitrair	alles is door toeval/omstandigheden ontstaan maar er is een rede waarom het zo is contingent: bepaald door toeval/omstandigheden – het had anders kunnen zijn niet arbitrair: niet willekeurig
Durkheim	bekeek de maatschappelijke factoren bij zelfdoding + waarom zo hoog percentage ➔ integratie in samenleving: te veel of te weinig + gevoel dat de sociale druk te hoog is/vereenzaamd
Waarden	opvattingen wat goed is(ethiek) *(word verder op in gegaan in hfst)*
Normen	opvattingen wat hoort (gedrag) *(word verder op in gegaan in hfst)*
Doeleinden	wat is wenselijk (resultaat) *(word verder op in gegaan in hfst)*
Arbeidsethos	Het geheel van waarden en normen met betrekking tot de betekenis die arbeid heeft in het leven van mensen en in de samenleving als geheel. Weber ziet de arbeidsethos als centrale factor bij zijn verklaring van het ontstaan van het moderne kapitalisme. (hard werken en veel sparen)

Functies arbeid	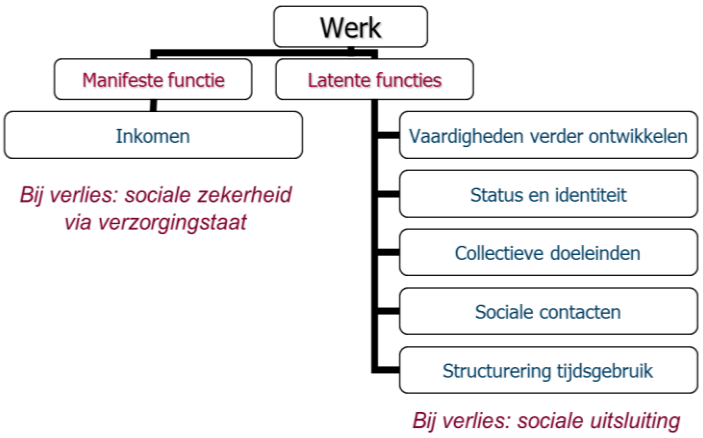 latente functie: achterliggende functie manifeste functie: bewuste functie
	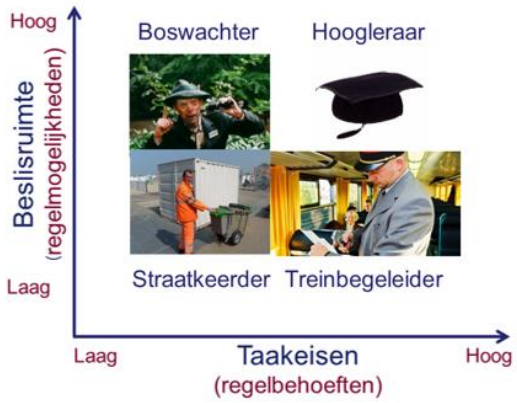 om burnout tegen te gaan word een analyse gemaakt in welke soorten jobs de kans groter/kleiner is + oplossingen zoeken
institutie	kerk, gezin, vaderland, zuil,…

H2

Karl Marx	deed uitspraken over kapitalisme: het zorgde voor een arbeidsklasse die werd onderdrukt door kapitaalbezitter ➔ arbeidsklasse komt in opstand tegen kapitalisme
Max Weber	protestantse ethiek zorgde voor hedendaagse kapitalisme
Karl Marx en Max Weber	beide bedachten dat strijd ook zorgt voor solidariteit
Emile Durkheim	samenleving heeft een evenwicht nodig (vb: hogere welvaart -> minder solidariteit -> minder individueel welzijn) + bespreekt dat er uit onderlinge afhankelijkheid solidariteit ontstaat + gedeelde waarden en normen
4 tegengestelde krachten	1. Individu VS samenleving - *Zie mooi schema in samenvatting* 2. Samenleving: mogelijkheden VS beperkingen 3. Solidariteit VS strijd 4. Ongelijkheid VS gelijkheid
actor-factor-dilemma	elk individu word beperkt door de samenleving, ze willen confirmeren aan anderen om niet gezien te worden als een

	buitenstaander. Bij mode willen mensen zich onderscheiden (vb door het te volgen -> confirmeren) maar ze willen niet hetzelfde als iemand anders aanhebben. -> spanning -Simmel leven uitbouwen op een autonome manier maar niet te veel willen afwijken
samenleving tegen individu	- <u>Individu</u> onontkoombaar deel van samenleving - Mens als Mangelwesen (gebrekkig zonder samenleving) - Individu wil beetje autonomie maar niet volledig alleen zijn - <u>Samenleving</u> ge(her)creëerd door interacterende individuen + organisaties - Sociale omgeving beïnvloed de mens arbeidsklasse is vervreemd van het product, arbeidsproces, medemensen en zichzelf ➔ Samenleving heeft negatieve effecten op het individu en de mens word dan uitgebuit *hoort ook bij Karl Marx*
collectieve actoren	structuren zoals organisaties
nature vs nurture debat	de mens is een sociaal wezen, en is pas echt mens in een sociale context - Nature: gegeven (huidskleur, intelligentie,…) - Nurture: maatschappelijk groeien -> socialisatie invloed sociale omgeving niet als vrouw geboren maar vrouw gemaakt
samenleving mogelijkheden VS beperkingen	• <u>Mogelijkheden</u> kunnen over het algemeen weer zorgen dat er ongelijkheid komt tussen de mensen omdat de drempel te hoog ligt • Beperkingen kunnen zorgen voor vrijheid, veiligheid en zekerheid
bepaalde drempels	• <u>Situationele factoren</u>: factoren buiten de persoon vb fysieke onbereikbaarheid • <u>Dispositionele factor</u>: factor binnen persoon vb attitude op school • <u>Aan de kant dienst:</u> (on)toegankelijkheid rolstoelgebruikers talenkennis loket • <u>Aan de kant gebruiker:</u> gebrek geld transport kinderopvang • Recht op dienstverlening maar niet gezien als nuttig
samenleving: solidariteit VS strijd	komen tegelijk voor: verwevenheid strijd tussen groepen maar ook intern ➔ Hebben elkaar nodig vb politieke partijen, vakbonden, WG,…

	solidariteit zorgt voor cohesie in de samenleving - Vertrouwen is belangrijk -> iedereen in de samenleving zorgt voor iets (arbeidsdeling, maar maakt ons ook afhankelijk van de samenleving) - Je kan jezelf ontplooien omdat anderen nodige taken doen (o.a. vuilnisophaling…)
koude / feitelijke solidariteit	vb sociale zekerheid
warme solidariteit	mensen solidair zijn uit eigen beweging vb Warmste week, sms-actie Team Pia (gericht doel)
bronnen van solidariteit	• Onderlinge afhankelijkheid • Gedeelde waarden en normen • Strijd • Ontmoeting

	Traditioneel	Modern
Arbeidsverdeling	Eenvoudig/ laag	Complex
Solidariteit	Mechanisch	Organisch

Traditioneel	• Kleine, simpele samenleving met simpele arbeidsverdeling • Kleine groep: je valt er sneller uit bij grote verschillen • Sterk collectief geweten ➔ Meer controle + minder vrijheid
Modern	• Organische solidariteit in grote steden • Zwak collectief geweten + minder druk te confirmeren ➔ Toenemende specialisatie ➔ Toenemende onderlinge afhankelijkheid • Bovenindividueel verband • Moeilijk zeggen wie in welke groep behoort -> super diversiteit -> sociale cohesie word moeilijker

	Traditioneel	Modern
Arbeidsverdeling	Eenvoudig/laag • Homogene cultuur (weinig verschil) • Repressieve normen • Gemeenschapsbezit • Gesloten samenleving • Beroepen van vader op zoon	Complex • Nieuwe economie, beroepen, industrialisering (arbeidsdeling/specialisatie) • Verhoogd individualisme • Contractuele verhoudingen • Privaat bezit • Persoonlijke godsdienstbeleving
Solidariteit	Mechanisch • Vanzelfsprekend (traditie) • Gelijkvormig sociaal handelen • Soort zoekt soort (huwelijk…) • Individueel = collectief bewustzijn • Conformisme (mechanisch gesanctioneerd) en traditie • Gearrangeerde huwelijken • Vriendenkring is de familie	Organisch (cf. biologie) • Interdependentie (van steeds meer mensen, minder afhankelijk) • Complementariteit • Samenleving minder greep op individu (tradities…) en secularisering • Moeilijker maatschappelijke consensus/ samenwerking te organiseren • Probleem: erosie solidariteit (vrijblijvend)

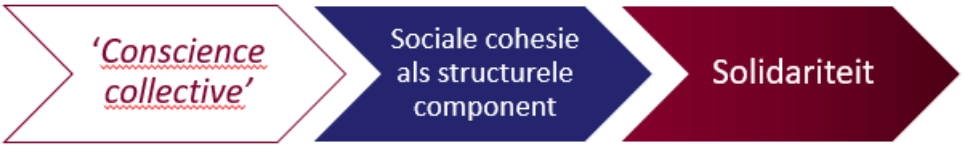

'concience collective'	• moreel om de gemeenschap te volgen • gedeelde overtuigingen
solidariteit	• aan collectieve bewustzijn ontleent individu zijn sociale identiteit • minder dwingend • losser van traditionele instituties
ordesociologie	=functionalisme alles dat bestaat heeft functie + bijdrage tot samenleving
conflictsociologie	noodzakelijk voor samenleving -> nodig voor emancipatie vb: wn vs wg, taal, religie, cultuur, …
belangenconflict	situatie van schaarste waar twee actoren hetzelfde goed opeisen vb een parkeerplaats
waardenconflict	strijd over waarden en normen en dat je eigen standpunt waar is
manifest	zichtbaar voor buitenstaanders
latent	niet zichtbaar voor de buitenwereld vb twee mensen binnen hetzelfde bedrijf azen al een tijd naar dezelfde promotie

Uitleiding

- Samenleving en individu zijn niet elkaars tegenpolen
  - Het speelveld heeft enkel zin wanneer er spelers zijn en de spelers kunnen niet zonder 'een' speelveld.
  - De samenleving is een '*orde*' die door menselijk ingrijpen tot stand is gekomen (routines). De spelregels van die orde maken het maatschappelijke spel mogelijk en *voorspelbaar*. Ook kunnen er interne spanningen zijn.
- Een samenleving (beperkingen en mogelijkheden) kan niet zonder een bepaalde mate van solidariteit (*gedeelde* identiteit)
  - Zolang dit collectieve belang de overhand houdt, kunnen uiteenlopende visies en tegengestelde belangen tot conflicten leiden zonder het samenlevingsverband in gevaar te brengen.
- Conflicten kunnen latent blijven of manifest worden
  - Ze kunnen eindigen in een of andere verschuiving in de machtsverhoudingen, maar de kans dat alles bij het *oude* blijft, is minstens even groot. Structuren zijn immers conservatief, maar voor verandering vatbaar.
- Ongelijkheid
  - Is een *fundamentele* kracht in een samenleving, die tot conflicten (en miserie) en grote maatschappelijke vraagstukken kan leiden (ongezondheid, criminaliteit, drugs, ….).

© Uitgeverij Acco 2017-2018

H3: waarmee zijn sociologen bezig?

sociale wet	specifieke zaken zijn uniek binnen een samenleving op een specifiek tijdstip de natuur is altijd identiek
aard	collectief handelende actoren die (actief) veranderen • self-fulfulling/ destroying prophecy: onbewust sociaal handelen: vb: krant zegt bepaalde partij zal winnen waardoor sommigen niet gaan stemmen en de partij minder stemmen zal krijgen • de natuur is onveranderlijk in tegenstelling tot de samenleving
experiment + Hawthorne effect	je kan niet zomaar één samenleving industrialiseren en de andere niet Hawthorne effect: wanneer geobserveerd zullen de mensen zich anders gedragen
verbanden	het is zeker dat mensen worden onderworpen aan zwaartekracht maar we weten niet altijd dat mensen worden gedetermineerd door hun sociale omgeving ➔ probabiliteitsverbanden, functionele relaties
sociale feiten	=> de maatschappij • Bovenindividueel: collectief karakter (staat in de wet, gebruikt in sociale verbanden,…) • Extern, voorgegeven (werd steeds opgebouwd voor we geboren waren, door onze voorouders) • Dwingend: externe & interne dwang • Contingent maar niet arbitrair sociale feiten maken de sociale werkelijkheid die mensen samen creëren. Ze doen dit zonder dat iemand het heeft ontworpen

civilisatieproces	 je moet je 'gedragen' vb de rij voorbijsteken -> iemand reageert maar geen reactie van fysiek geweld 'geciviliseerd' samenleven – gewelddadige impulsen onderdrukken omdat dit sociaal zo hoort

H 5

samenhang concepten (micro)	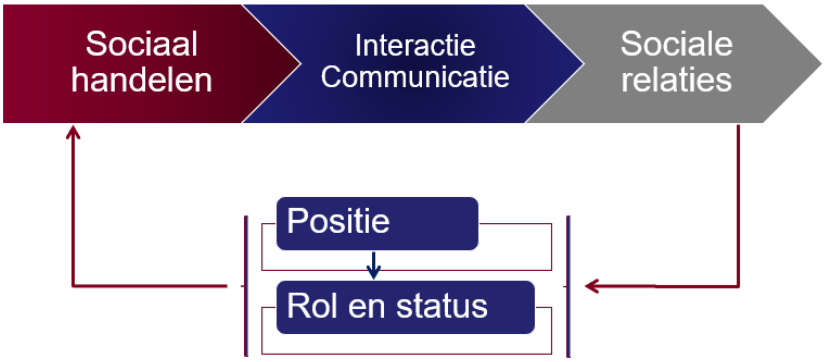
sociaal handelen	mensen stemmen gedrag af op anderen (ookal is het maar een korte ontmoeting) ➔ Elkaar niet willen ontmoeten is ook een vorm van sociaal handelen ➔ Elkaar niet vreedzaam ontmoeten is dat ook. dingen zoals een boek lezen en bidden is ook een vorm van sociaal handelen, het hangt van de context af. 4 grondcategorieën • <u>Affectief</u>: uitdrukken van emoties • <u>Traditioneel</u>: (onbewust) volgen van diepgewortelde gewoontes (huwelijk, taboes,…) • <u>Doelrationeel</u>: met zakelijke contacten, het is de handeling die er toe doet en niet met welke persoon deze handeling gebeurt • <u>Waarderationeel</u>: de handeling zelf doet er niet toe maar de persoon met wie je het doet. sociaal handelen -> interactie / communicatie
interactie	dit is nooit eenzijdig waarneembare verandering tussen actoren kenmerken: • Coördinatie: onderling afstemming • Frequentie: interacties per tijdseenheid

	• Richting: eenzijdig, tweezijdig • Regelmaat: (on)regelmatig? • Uitgebreidheid: collega? Gezin? • Directheid: verwijst naar communicatie-aspect: - interactie en communicatie vallen samen: direct - valt niet samen: indirect
Mechanismen Goffman	• beleefde inattentie: doen alsof de mensen die in dezelfde sociale ruimte er niet zijn • afbakenen persoonlijke ruimte • Front stage: in een publieke ruimte doe je een 'performance' • Back stage: minder formeel gedrag vereist • Proxemics: hoe mensen zich gedragen en via een bepaalde manier communiceren vb in een cirkel komen staan bij een gesprek, op een micro tikken bij begin speech • Ongerichte interactie: zoals in een theaterzaal • Gerichte interactie: uitdrukkelijk in interactie gaan
communicatie	Omvat het overdragen van gedachten, gevoelens, wensen en strevingen, zodat anderen worden geïnformeerd over wat men denkt, voelt of wenst. -> geeft de betekenis aan *de interactie* ➔ Meestal brengt dit interactie mee maar kan eenzijdig zijn communicatie zonder interactie: mail
pseudo-communicatie	bepaalde betekenis hechten aan gehanteerde tekensvb emojis
metacommunicatie en -interactie	communicatie over de communicatie vb je valt me aan
sociale relaties	actoren die met elkaar op een zinvolle manier omgaan volgens vaste maatschappelijke patronen • Primaire relatie - relaties met anderen als totale persoon - sociale sfeer vb gezin/ peergroup - sterk gevoelsgeladen • secundaire relatie - actoren ontmoet als vreemden - doelrationeel handelen - typisch grootschalige maatschappijen - rolpatronen binnen instituties vb. ambtenaar – burger / koper – verkoper kunnen ook verschuivingen ontstaan
maatschappelijke context	het sociale handelen dat word aangestuurd
positie	posities worden door handelende actoren bezet (vader, broer, auteur,…) hier terechtgekomen door: • ascription - Oneigenlijke: geslacht, afkomst, leeftijd,… - Van vader op zoon – traditie - Geen greep op individu (o.a. geslacht,…) • Achievement

	- (eigen) inspanning: diploma, prestatie, netwerken,… - Moderne, open samenleving - Verwerving is een soort van ascription en deels achievement -> je hebt een ouder als dokter en word zelf ook dokter -> je krijgt zelf meer kansen en hebt meer voordelen dan een ander rangorde door status (hoge of lage)
sociale status	verbonden aan de positie en niet aan de persoon(lijkheid) & inzet vb arts/minister zijn <-> sociaal aanzien is wel persoonsgebonden
status (in)cong-ruentiethese	zoals rolconflict vb arts met hobby paaldansen
bepaalde soorten verwachtingen	• Muss-erwartung - Niet aan te onttrekken - Juridische negatieve sanctionering (afdwingbaar) • Soll-erwartung - Afdwingbaar door sociaal verkeer - Sociale controle = sturend - Sanctionering: roddelen, negeren,… • Kann-erwartung - Niet verplicht - Maar positieve beoordeling in sociale omgeving

Uitleiding

- **Sociaal handelen**: niet enkel doelgericht, maar ook traditie, waarde, affectie
- **Sociaal handelen**: interactie en communicatie
- **Sociale relaties:** structurele neerslag interactie en communicatie en verbindingen tussen knooppunten (sociale posities, primaire en secundaire relaties)
- **Posities** zijn vooral **verworven** of **toegewezen**
- Elke positie heeft een **waardering** (status) en een stel **verwachtingen** over het gedrag van de positiebekleder.
- Verschillen in status of waardering of prestige en dus **sociale verschillen** tussen mensen in de samenleving (zichtbaar in uiterlijke versierselen, zoals statussymbolen).

H 6: een groep is een netwerk, maar een netwerk is geen groep

(sociale) netwerken	• soort knoopunten van onderlinge relaties • geheel van posities en relaties tov elkaar • netwerken zijn kanalen waar sociale goederen *kunnen* stromen • netwerken staan in verbinding met elkaar -> vormt volledige samenleving • digitalisering zorgt voor bredere netwerken (breder dan enkel sociale media)
groepen	• best zichtbare sociale netwerken • samenhorigheidsgevoel, specifieke identiteit, gemeenschappelijke waarden en normen,…

	• makkelijk af te bakenen (deze zijn in en deze zijn out) • groepsbewustzijn
netwerken & groepen	• mensen nemen eerder als lid van netwerk en groep deel aan de maatschappij dan als individu • wie uitgesloten is uit groepen en netwerken, zijn uitgesloten door de samenleving • bepaald sociale handelen - ook wanneer (nog) geen lid ⇨ referentiegroepen • bepaalde mensen o.a. mensen in armoede zijn uitgesloten in bepaalde netwerken
sociale goederen	materiële en immateriële goederen - vb: diensten, hulp, emotionele steun, info, geld,…
3 zones ego-netwerk	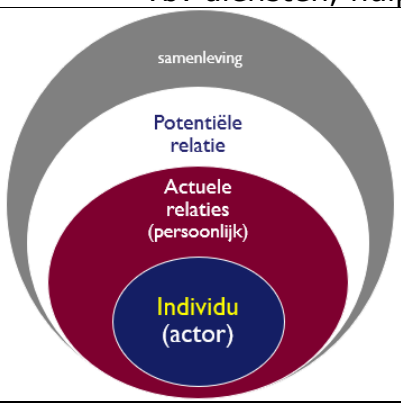 samenleving: Kreuzung sozialer Kreise potentiële relaties: via positienetwerk (*kan*) actuele relaties: waarneembare relaties ➔ overlap van persoonlijke netwerken
netwerken onderscheiden	• morfologie - <u>aantal actoren</u>: groter netwerk = meestal grotere toegang sociale goederen - <u>dichtheid</u>: #actuele relaties tov #potentiële relaties - <u>diversiteit</u>: verschillende soorten sociale goederen - <u>centraliteit</u>: gatekeepers kunnen toegang tot sociale goederen bevorderen of verhinderen (soms gatekeepers) meest centrale persoon heeft meer toegang tot sociale goederen • aard interacties - <u>frequentie</u> - <u>betrokkenheid</u> (familie tov kenissen) - <u>aantal domeinen</u> (werk, vrije tijd, vriendenkring) • samenstelling - positionele kenmerken van leden in het netwerk
gatekeepers	willen bepaalde sociale goederen van anderen niet binnen hun netwerk/ of juist wel
organisaties en netwerken	• voornamelijk instrumentele relaties • niet enkel mensen, ook organisaties

<table>
<tr><td>maatschappelijke grondvormen</td><td>
<table>
<tr><td rowspan="2">Culturele dimensie
Het al dan niet aanwezig zijn van gemeenschappelijke waarden en normen (cultuurpatroon)</td><td colspan="2">Netwerkdimensie
Het al dan niet aanwezig zijn van (directe) interactie en communicatie</td></tr>
<tr><td>Ja</td><td>Neen</td></tr>
<tr><td>Ja</td><td>Primaire groep</td><td>Collectiviteit</td></tr>
<tr><td>Neen</td><td>Samenzijn</td><td>Sociale categorie</td></tr>
</table>
*primaire groep en collectiviteit zijn ook groepen
deze typologie gaat eerder over ‘verzameling van mensen’ kan ook een mix zijn
</td></tr>
<tr><td>sociale categorie</td><td>≠ newerk of groep
bepaald gemeenschappelijk kenmerk zoals leeftijd, inkomen, etniciteit,…
dit kan aanleiding geven tot groepsvorming omdat bepaalde dingen gemeenschappelijk zijn</td></tr>
<tr><td>samenzijn</td><td>verbonden met elkaar door de toevallige situatie
geen gemeenschappelijke waarden en normen
bindmiddel dat momentgebonden is, eens dit verdwijnt dan verdwijnt samenzijn</td></tr>
<tr><td>primaire groep</td><td>• kleine groep met zekere duurzaamheid
• samenhorigheid + gemeenschappelijke waarden en normen
• kan zeker ontstaan binnen grotere verbanden o.a. werk
• jeugdbeweging, gezin, peergroup, informele groepen,…</td></tr>
<tr><td>collectiviteit</td><td>• groep waar leden regematig contact hebben
• samenhorigheid door gemeenschappelijke waarden dat de sociale lijm is
• toegewezen/verworven lidmaatschap
• vb etnische gemeenschap, sociale klasse, sociale beweging</td></tr>
<tr><td>maatschappelike middenveld</td><td>• schakel tussen microniveau primaire groepen/ macroniveau samenleving</td></tr>
<tr><td>vegelijkende referentiegroep VS normatieve referentie-groepen</td><td>• = lidmaatschapsgroepen
• Voorbeeldfunctie voor sociaal handelen
• Groep waar we lid van willen zijn
• Vergelijken met andere referantiegroepen leid tot relatieve deprivatie
• Soort: normatieve referentiegroepen
- Actor gebruikt waarden en normen van andere groep dan eigen groep
○ Verwerven van nieuwe sociale positie
○ Aanpassingsproces: anticiperende socialisatie
○ Gevolg: associatie nieuwe groepswaarden en dissociatie van oude waarden
- Comparatieve referentiegroep kan gelijdelijk aan normatieve referentiegroep worden</td></tr>
</table>

	○ Toetreden tot bepaalde groepen is moeilijk – mensen eerder uitgesloten en gemarginaliseerd
relatieve deprivatie	• Kijken wat anderen hebben en jij niet • Gevoel dat je jezelf tekortgedaan voelt omdat dit niet realiseerbaar is voor jou
conflict en groepen	• Binnengroepsconflicten: kan groepen uit elkaar halen - Kan solidariteit vergroten of kleiner maken - Conflict mag niet over principiële waarden gaan: kans dat groep uit elkaar valt is groot. (niet-realistisch conflict) • Tussengroepsconflicten: 2 groepen tegenover elkaar - Verhoogt interne solidariteit: wij en zij - Verbondheid word bevestigd - Mensen die afwijken worden buitengezet ➔ polarisatie

Uitleiding

- Netwerken: Web binnen hetwelk de actoren 'gevangen' zitten, maar dat hen tegelijk de mogelijkheid biedt om greep te krijgen op hun omgeving en op de middelen die erin liggen opgeslagen.
- Positionele kenmerken (= netwerk) en de culturele dimensie leiden tot vier types.
- Gedrag wordt sociologisch bepaald door
  - Lidmaatschap van groepen en netwerken
  - Referentiegroepen (vergelijkende en normatieve)
- Volgende vraag
  - Welke zijn de opvattingen (waarden, normen, doelstellingen en verwachtingen) die het menselijk gedrag sturen

H 7: over cultuurpatronen en hun componenten

cultuur	= sociaal feit + bovenindividueel + voorgegeven • zingeving is belangrijker dan de handeling • wanneer vertrouwde handelingen uit context gehaalt worden voelt het vreemd aan • vooral over het immateriële maar toch beetje materieel aspect ➔ <u>Immaterieel</u> - (eet)gewoonten, (omgangs)vormen, talen, (kunst)stijlen ➔ <u>Materieel</u> - Wanneer vwpn een specifieke betkenis krijgen -> bepaald door samenleving - Vb: een stuk gekleurde stof als nationaal symbool: een vlag ≠ materiële producten als resultaaat van cultuur: vb schilderijen ≠ dingen die nodig zijn om cultuur te bedrijven: mes en vork vs stokje ≠ altijd hetzelfde over tijd en ruimte

cultureel kapitaal	• Geobjecteerd cultureel kapitaal - Schilderijen, boeken encyclopedieën • Geïncopereerd cultureel kapitaal - Cultureel kapitaal dat word geïntegreerd in de cultuur: 'cultivering' ➔ Geïnstitutionaliseerd cultureel kapitaal - Komt na de geïncopereerde; vb onderwijsdiploma's - Ontstaan groter maatschappelijk belang
cultural lag	• Autonomie van cultuur is relatief - Loopt niet altijd even vlot mee als de feitelijke ontwikkelingen (vb corona) • Twee aspecten in een cultuur die origineel op elkaar waren afgestemd kunnen op verschillende snelheden ontwikkelen - Vb: Immateriële cultuur loopt soms achter op materiële ° Snelle technologische innovatie ° Corona en fysieke omgang
cultuur = een patroon	geheel van waarden, normen, doeleinden en verwachtingen vormd een patroon: cultuur ➔ Zingevend voor het gedrag
waarden	rechtvaardigheid, democratie, vrijheid, solidariteit,… • Stuurt dagelijks gedrag van mensen in *concretere* normen, doelstellingen en verwachtingen - Historisch temporeel & ruimtelijk bepaald - Contingent maar niet arbitrair!

	Structureel functionalisme	Conflictsociologie / (Neo)marxisme	Symbolisch interactionisme	Sociale ruiltheorie
Analyseniveau	Macro	Macro	Micro	Micro/macro
Beeld samenleving	• Stabiel systeem onderling verbonden elementen met eigen maatschappelijke functie • Evenwicht, stabiliteit & continuïteit	Samenleving bestaat uit sociale ongelijkheden (klasse, sekse, ras, …) met verschillende (antagonitische) belangen	• Continu proces interagerende individuen, die een (gedeelde) betekenis geven aan hun samen-handelen • Voorspelbaarheid (anticipatie)	• Samenleving is resultaat van ruilrelaties op basis van bv. kosten-baten analyse, van individuele gedragingen • Nutsmaximalisatie • Wederkerigheid
Kernvragen (focus)	• Wat zorgt voor sociale cohesie? • Welke functies vervullen de instituties en processen (bv. socialisatie, sociale controle)?	• Hoe verdeelt de samenleving haar leden? • Hoe worden privileges beschermd door/voor bevoorrechte groepen? • Hoe proberen *achtergestelde* groepen verandering teweeg te brengen?	• Hoe ervaren de mensen de samenleving? • Hoe construeren mensen de sociale werkelijkheid? • Verschillen tussen gedrag en intenties van individu tot individu, van situatie tot situatie?	Wat zijn de bedoelde en onbedoelde neveneffecten van het individuele handelen in de samenleving?

algemene basiswaarden	algemene basiswaarden zijn algemeen geaccepteerd maar de betekenis is discussieerbaar - Vb: flexibiliteit voor wg betekend iets anders dan voor wn, net zoals emancipatie
functionele differentiatie (hoort nog steeds bij waarden)	• subsystemen in samenleving • gericht op een bepaalde functie - zingeving/religie (altruïsme) - ontspanning

	- welzijn - politiek - economie • gestuurd door verschillende waarden • ene waarde zal zwaarder doorwegen dan het andere + verschillende waardes liggen dicht bij elkaar waardoor er weinig verschil is
normen	= gedragsregels • uit waarden onstaan verschillende normen (die soms botsen) - geweld niet aanvaard maar wel voor zelfverdediging • houvast voor concreet gedrag • in verbinding met muss-, soll- en kann- erwartungen - mores (zeden) - taboes -> hoge santionering door hoog belang • sanctionering folkways - bepaalde gebruiken/ gewoontes die niet worden opgevolgd - vb: korte broek op receptie, jongens in rokjes,… • normen kunnen noodgedwongen veranderen maar moet bepaalde afdwingbaarheid hebben
normen gelden in bepaalde samenlevings-verbanden	• universals: universeel (geweld, beleefde inattentie,…) • specialities: binnen bepaalde sociale groepen (bepaalde religie heeft bepaalde voedingsgewoonte) • alternatives: alternatieve invulling van een norm: nu ook gezin beginnen zonder trouwen
normen en verwachtingen	hangen heel erg samen vb: stoppen bij rood licht • rolverwachtingen - verwachting dat wat hoort (norm), ook zal gebeuren (verwachting)
doeleinden	• specifiek + sociaal bruikbaar + meetbare doelstelling binnen concreet samenlevingsverband - vb abinbev wilt smart drinking goals introduceren - citizenship ° juridische gelijkheid ° politieke rechten ° sociale grondrechten (verzorgingsstaat) - (rol)verwachtingen zijn contingent
verwachtings-verwachtingen	• Wat de ene actor verwacht dat de andere actor van hem zal verwachten • benadrukt het wederzijdse karakter van verwachtingen. • Voorspelbaar verloop formeel voorziene interactie - Vb: studenten verwachten dat de prof verwacht dat studenten aandachtig luisteren in de les
lage en hoge cultuur	• Vb platteland vs stad • Verschillen in sociale laag
dominante vs gedomineerde	• Dominante cultuur - Geeft toon aan in samenlevingsverband

culturen, tegenculturen en subculturen	- Vb: streekgerechten, feestdagen, dresscode • Subculturen - Wijken af van dominante cultuur (specialties) - Bronnen: taal, ideologisch, kapitaal en arbeid, • Tegenculturen - Verzetten zich uitdrukkelijk tegen de bovenlaag met meeste macht - Vb hippies in jaren '60 - Hooligans geassocieerd met geweld hebben eigen waarden en normen en geweld is hier niet deel van. Vb komen op tegen terrorisme
postmodernisme	• Cultuurverschillen in tijd • Contingenter: minder duurzaam • Individualistischer: zelfontplooiing en zelfexpressie • Cultuurverschillen

Cultuurverschillen in de tijd - tussen *generaties* (cohorten)

Generatie-cohorte	Periode (geboren)	Context (economisch / sociologisch)	Focus	Waarden
Babyboom-generatie	1946-1964	• Stabiele economische groei • Geloof in genereuze welvaartstaat	• Leven om te werken (sterke arbeidsethos) • Erkenning, werkzekerheid, integriteit	• Loyaal • Idealistisch • Optimistisch • Gedreven
Generatie X	1965-1980	• Economisch verval • Hoge werkloosheid	• Wil *hard* werken • Moeilijk om werk te vinden • Houdt van minder formele werkomgeving • Minder loyaal	• Autonomie • Flexibiliteit • Bescheiden
Generatie Y	1981-1992	• Economische groei • Welvarende context	• Werkt om te leven • Wil baan 'achter' zich kunnen laten • Continu leren • Geen job voor het 'leven'	• Ambitie • Authenticiteit • Pragmatisch
Generatie Z	Na 1992	• Wereld met *eindeloze* mogelijkheden (internet) • Combinatie allerlei crisissen	• Moeten hun toekomst zelf in de hand nemen • De 'doe-het-zelvers' • Multitasking • Problemen met 'oude' hiërarchie	• Zelfontplooiing • Verbondenheid • Flexibiliteit • Werk/leven balans

© Uitgeverij Acco 2017 - 2018

verschillen sociale ruimte	• Binnen samenlevingen -> altijd multicultureel • In tijd • Tussen samenlevingen • Gekeken bij landen naar bepaalde kenmerken: machtsafstand, individuealisme, masculiniteit, onderkerheidsmijdeng, lange termijngerichtheid
beschaving	• beschaving gebruikt om doel (=cultuur) te bereiken • geen beschaving zonder cultuur maar niet omgekeerd • cultuur is wat we zijn, beschaving is wat we hebben
institutionalisering	• cultuur = verankerd in sociale gebeuren => instituties • institutionalisering: sociaal proces worden sociale feiten • institutie (gebouw): gevestigde manier waarop sociaal leven word georganiseerd • functies - zekerheid + voorspelbaarheid - mogelijkheden om te anticiperen/op elkaar te reageren

	- belemmert verandering - impliciet totdat het word herbekeken/afgeschaft • totale (gulzige) instituties - slokt persoonlijkheid op van actoren - alles onder eenzelfde noemer: eenzelfde gezag, plaats - vb: leger, priesterseminarie, cruiseschip, sekte - autonomie van de mensen word opgegeven • nieuwe samenlevingsvormen - nieuw samegestelde gezinnen, holebikoppels, kangoeroewonen,…
des-institutionalisering	• elk jaar minder gelovigen • loop van het leven gaat anders door breder onderwijs + verandering in arbeid en gezin • verschillend in landen • vloeibare moderniteit - gevolg: grote onzekerheid - flexibel zijn om andere manieren te vinden om leven in te richten

- Een cultuurpatroon
  - Combinatie van onderling samenhangende opvattingen die specifiek zijn voor een groep: waarden, normen, doeleinden en verwachtingen.
  - Collectief referentiekader (sociaal ruimtelijk en tijdelijk bepaald samenlevingsverband).
- Veelvoud van subculturen, en tegenculturen.
- Vertegenwoordigt veelheid van groepen in moderne samenleving
- Cultuurpatronen verankerd in het sociale gebeuren (instituties).
  - Maar soms desinstitutionalisering: minder gestandaardiseerd en voorspelbaar

H 8

socialisatieproces	• Individu verwerft identiteit • Voorspelbaarheid in sociaal handelen • Aanmoediging van sociaal verkeer • Voortbestaan van samenleving zie opnieuw de strijd van individu tegen samenleving individu die in de samenleving komt zorgt ervoor dat er ook iets moet veranderen, cultuur veranderd constant • Normen worden uitgelegd aan nieuwkomers + verwachtingen worden duidelijk gemaakt + cultuuroverdracht - Tussen individuen: socialisatie/enculturatie - Tussen samenlevingsverbanden: acculturatie vb: verstedelijking platteland • Versterkt + emancipeert VS beperkt en disciplineert
Pierre Bourdieu	• Ziet de samenleving als een sociale ruimte met verbonden velden o.a. ongelijkheids- en machtsrelaties tussen die posities

	• Hier zijn 3 sociale klassen actief: burgerij, middenklasse en arbeidersklasse - Ontstaan fracties: deze klassen zijn heel erg onderscheiden van elkaar (vooral burgerij) • Onderscheid economisch, sociaal en cultureel kapitaal - Cultureel kapitaal: belangrijkste verschillen in habitus en leefstijl
habitus	de manier dat we sinds kind tot volwassene de samenleving interpreteren en erin handelen. We gaan graag om met like-minded people dus gaan de mensen met wie we ons omringen ook een gelijkaardige habitus hebben
symbolisch kapitaal	status, prestige, autoriteit
functies socialisatie	• Beperkt • Versterkt • Emancipeert • Disciplineert - Zijn elkaars tegengestelden!
hidden corriculum	hoe je je moet gedragen; gezag aanvaarden, leren samenwerken, op tijd komen ➔ Zorgt voor disciplinering
tertaire socialisatie	via massamedia word voorbeeldgedrag getoond • Hangt af van sociale milieu of het een stimulerende of remmende invloed heeft op schoolse leren
gender	is cultureel bepaalde invulling van bepaalde rollen • Horizontale segregatie in beroepen: bepaalde beroepen gestereotypeerd dat die voor een bepaald gender is vb. verpleegkundigen zijn vrouwen • Verticale segregatie: vb vrouwen koken thuis en mannen sterrenrestaurants - Glazen plafond: loonverschillen man en vrouw
conformisme	• Groepsdruk die zorgt dat mensen geen afwijkend gedrag vertonen • Komt overeen met verwachtingen en de mensen rondom • Experiment over de lijnstukken • Vb: politie in uniform word gezien als een bepaalde groep, eigen waarden en normen vergeten en verdwijnen in de anonimiteit
sociale controle	• Mensen op het ‘rechte’ pad houden -> niet altijd bewust anderen beïnvloeden • Sociale sancties lokt bepaald gedrag uit

<table>
<tr><td></td><td>
<table>
<tr><td></td><td>Intern
(gevoel of overtuiging)</td><td>Extern
(formeel of informeel)</td></tr>
<tr><td>Positieve</td><td>Solidariteitsgevoelens
(verbondenheid, waardegetrouwheid)
Verwachte instemming/waardering
Sociale omgeving stimuleert (invloed)
Conformiteit aan wat moet</td><td>• Belonen/promotie
• Waarderen
• Plezieren
• Controle over ‘nuttige’ middelen</td></tr>
<tr><td>Negatieve</td><td>Schuldgevoelens
Sociale geweten stuurt bij naar veralgemeende waarden
Activeren waardegetrouwheid</td><td>• Roddel
• Sociale mijding
• Bestraffen
• Geweld
• Reguliere macht</td></tr>
</table>
</td></tr>
<tr><td>deviantie</td><td>
• Afwijken van de algemene waarden en normen
- Vaak gelinkt met randgroepen vb hooligans,…
- Niet persé criminaliteit maar ook dragen van aparte kleding
- Kan in collectief of individueel verband
- Handelen dat in strijd gaat van de spelregels van samenlevingsverband
° weigeren of onvermogen om zich er aan te houden
- Vb: tattoo vroeger deviant gedrag maar is een mode geworden
</td></tr>
<tr><td>spanning tussen cultureel aanvaarde doelen en middelen</td><td>
<table>
<tr><td></td><td colspan="3">Institutioneel aanvaarde middelen
(Diploma en presteren)</td></tr>
<tr><td>Algemeen aanvaarde doelen
(Maatschappelijk succes)</td><td>Ja</td><td>Neen</td><td>Andere</td></tr>
<tr><td>Ja</td><td>Conformisme</td><td>Innovatie</td><td></td></tr>
<tr><td>Neen</td><td>Ritualisme</td><td>Retraitisme</td><td></td></tr>
<tr><td>Andere</td><td></td><td></td><td>Rebellie</td></tr>
</table>
• Innovatie: zoeken naar andere middelen om hetzelfde doel te bereiken
• Ritualisten: houden aan de manier van aanpak (= middelen) maar doel word niet bereikt die verwacht word te bereiken
vb: getrouwd blijven wanneer men elkaar niet graag ziet voor de schone schijn
• Retraitisme: afstand nemen van de middelen en het doel vb single blijven, kluizenaar,…
• Rebellie: nieuwe doelen en middelen formuleren; revolutionairen
</td></tr>
<tr><td>deviantie verklaren</td><td>
• Sociale contexttheorie
- Hangt af van netwerk (mate integratie): geïsoleerd of sterke cohesie met anderen
- Cultuur (normen en waarden): plotse onzekerheid en hopelossheid
• Labelingtheorie
- Iemand labelen als deviant zals deviant gedrag uitlokken, beïnvloed onze interacties
• Learned deviance-theorie
</td></tr>
</table>

	- mensen in een subcultuur kunnen andere waarden en normen hebben -> kan deviant gedrag zijn • <u>conflict</u>theorie - strijd tussen bepaalde groepen om eigen doelstelling te raliseren, soms met extreme gevolgen
functie deviantie	• stimuleert confimisme en basis vppr verandering • versterkt samenhorighed • sanctionering bevestigd gelijk van confirmeerders • intellectuele en creatieve innovaties: doel aanvaard maar middelen soms niet

Samenvatting: mechanismen en processen
(integratie) Basisconcepten en synthese

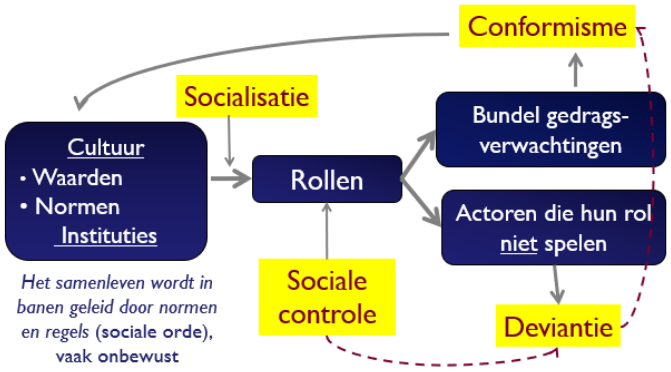

H 9

Structuur van dit hoofdstuk

1. Inleiding en definitie
2. Doel, middelen en strategie
3. Externe omgeving
4. Structuur van organisaties
5. De bureaucratie
6. Lidmaatschap
7. Recente trends: technologie en digitalisering

organisatie	➔ organiseert ons leven + zorgt voor functies en maatschappelijke domeinen • diversiteit door <u>specialisatie</u> (-> maatschappelijke taken zijn verdeeld) *maar segregatie arbeidsmarkt* • grote rol in klimaatverandering, politiek, moderniseren samenleving, sociale zekerheid • <u>open systeem</u>: input van omgeving gekregen -> transformeert input -> output naar externe omgeving • contingent karakter *definitie:* • door mensen opgericht: sociale systemen • bewust ontworpen <u>doel</u> dat word nagestreefd (+ constant herontworpen) • systeem met goed gestructureerde en gecoördineerde <u>activiteiten</u> die een geheel vormen om zo het doel te bereiken • beïnvloed door <u>externe omgeving</u> ➔ *na bereiken van doel kan de organisatie ophouden met bestaan of een nieuw doel opstellen*
segregatie	verdeling van etnische groepen waardoor ze minder in contact met elkaar komen
doel van een organisatie	• heeft een doel/missie (= abstract) ➔ <u>operationeel</u> doel (= kan gemeten worden) ➔ hieruit volgt een <u>strategie</u>: interactie met externe omgeving om organisatiedoelen te bereiken + zo efficiënt mogelijk • *basis strategie* 1. concurrentiebereik: brede / kleine concurrentie 2. concurrentievoordeel: lage kosten / uniek (-duur) - > lage kostenleiderschap / differentiatie - Verschild in andere culturen vb: Stella hier een gewoon bier en andere landen is het luxebier
externe omgeving van een organisatie	• alle elementen die geen deel uitmaken van de organisatie - voor goede relatie met omgeving een goede wisselwerking en afstemming - bron van <u>onzekerheid</u>: corona, Brexit, het weer,… - ook <u>directe invloed</u> op taakomgeving ° concurrentie ° grondstoffen ° arbeidsmarkt ° markt ° internationale context - <u>indirecte invloed</u> ° financiële markten ° technologie ° conjunctuur ° overheid ° socio-culturele context

organisatie – ontwerpen bij coördinatie van organisaties	ontwerp -> productie -> verkoop of per product verdeeld of matrix organisatie; dezelfde persoon verschillende verantwoordelijkheden
arbeidsdeling	specialisatie en het belang hiervan
bureaucratie	• essentie was om maximale arbeidsdeling en maximale regelgeving • enzouberung • soort <u>ideaaltype</u> (=/= norm) zoals het ideaaltype bestaat van een koppel man en vrouw,… • kenmerken - standaardisatie: kwaliteit garanderen - hiërarchie: superieuren moeten onpersoonlijk zijn en vervangbaar - specialisatie: professionalisering maar een bepaalde taak is niet eigen aan de persoon - formalisatie: complexiteit door regels beheerst • probleem - menselijke prijs: vervreemding + gaat innovatie tegen - niemand verantwoordelijkheid want probleem word doorgeschoven naar anderen
lidmaatschap	verzekering dat de mensen de taak goed uitvoeren en enkel de taken binnen hun functie ➔ arbeidscontact - belofte van gehoorzaamheid maar op zichzelf niet genoeg ➔ arbeidsregulering - beschrijft taken enz - contingent - veranderlijk (niet voor volledige carrière in deze organisatie ⇨ werkgelegenheidsverhouding
grensvervaging bij lidmaatschap	• uitbesteden van taken aan anderen die (origineel) niet binnen het bedrijf horen ➔ plaats is geen doorslaggevend criterium van lidmaatschap

H 10: ongelijkheid en gelaagdheid van de samenleving

ongelijkheid	• geen probleem - functioneel voor economie en samenleving - inkomensongelijkheid: belonen van inspanning, talent en innovatie • groot probleem - te grote verschillen bedreigt sociale samenhang - landen met meer ongelijkheid hebben meer sociale problemen - minder groei en efficiëntie - vb: obesitas, onderwijsprestaties, meer misdaad,… • ongelijkheid word vertaald in sociale lagen • 3 onderwerpen bekijken

	- Objectieve onderwerpen: inkomen, onderwijs, levensverwachting,… - Kan men eraan ontsnappen? - Sociale klasse al collectieve vorm van sociale ongelijkheid ° nieuwe sociale klasse: precariaat (onderklasse met kwetsbare leef- en werkomstandigheden)
sociale ongelijkheid	• Ongelijke verdeling soorten sociale goederen + ongelijke waardering en behandeling van mensen • Collectieve en individuele dimensie • Positionele en culturele dimensie
sociale uitsluiting	• Individuen, posities, groepen hiërarchisch geschikt + duidelijke breuklijnen • Armoede is hier een extreem voorbeeld van
relaties van nevenschikking	• Sociale verscheidenheid van gelijke sociale eenheden - Broer en zus, vader en moeder, collega's in een team
relaties van boven en onderschikking	• Sociale ongelijkheid tussen sociale eenheden - Chef en wn, rijk en arm,…
verscheidenheid vs ongelijkheid	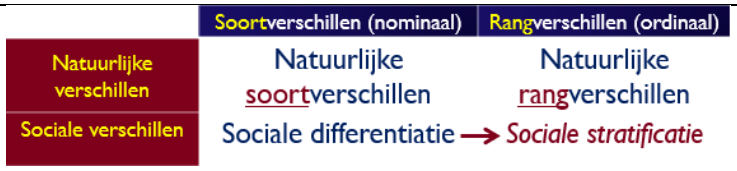 • Natuurlijke soortverschillen: grootte, haarkleur,… • Natuurlijke rangverschillen: snel kunnen lopen, beter zicht • Sociale differentiatie: sociale positie zonder + of – bij te koppelen -> geen impact op maatschappelijke kansen en mogelijkheden • Sociale stratificatie: sociale posities in termen van rang -> wel maatschappelijke impact – sociale gelaagdheid - Sociale ongelijkheid
breuklijnen	• Structurele breuklijnen: impact op maatschappelijke kansen • Rationeel - Plaats die actoren innemen in netwerken - Weinig of geen toegang tot belangrijke sociale goederen • Institutioneel - Sociale of fysische (on)toegankelijkheid van diensten - > toegang of geen toegang hebben tot sociale uitkering • Ruimtelijk - Segmentering van de (stedelijke) sociale ruimte - Vb: Chinatown, Joodse buurten,… • Maatschappelijk - Samenleving die tot deelsamenleving ontwikkeld vb arbeidsmarkt, verdiende vs uitgekeerd inkomen

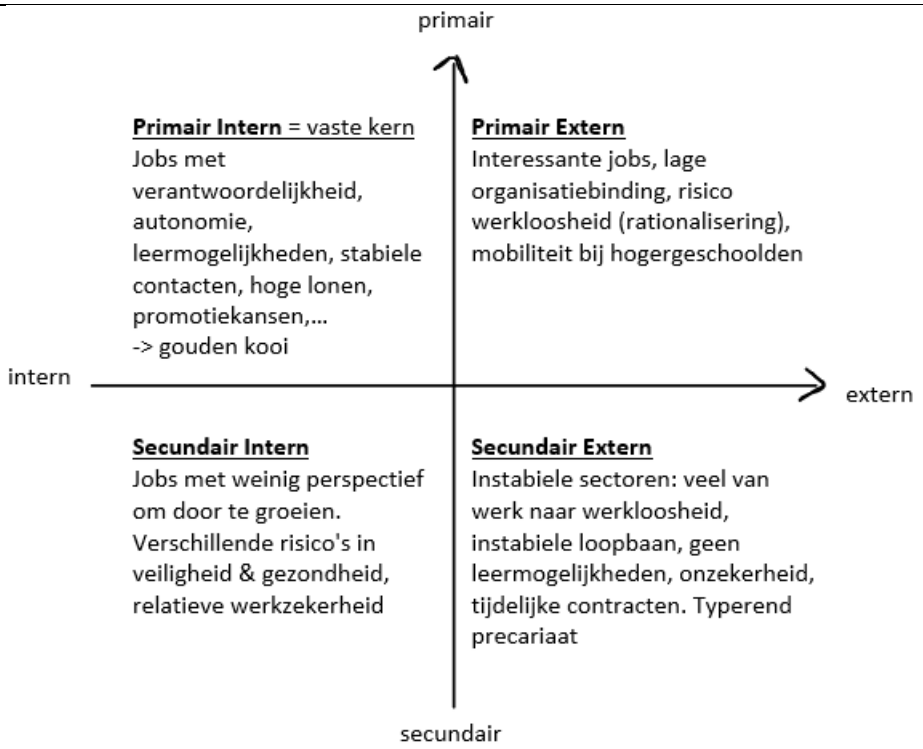

primair en secundair staat voor de karakteristieken zoals arbeidsomstandigheden
intern en extern staan voor werkzekerheid vs precarisering

soorten sociale verschillen

- Uitwerking van rangorde en structurele breuklijnen

	Onderschikking (hiërarchie)	
Breuklijnen	Neen	Ja
Neen	Sociale differentiatie	Sociale ongelijkheid
Ja	Sociale fragmentering	Sociale uitsluiting

- Sociaal-ruimtelijk: fragmentering van verschillende ruimten die van elkaar gescheiden zijn, *maar* niet noodzakelijk *onder*schikt zijn.

orde vs conflict

- Stratificatiebenadering – benadering van de ordesociologen
  - Klassen zijn maatschappelijke eenheden met verschillende/tegengestelde belangen + samenleving heeft constant *evenwicht*
- Benadering van de conflictsociologen
  - Klassenconflicten houden maatschappij in *beweging*

standen, kasten en klassen

- Alle samenlevingen met enige omvang hebben één of andere vorm van sociale gelaagdheid
  - Slavernij (meest extreme vorm van ongelijkheid)
- egalitaire samenleving streeft naar algemene maatschappelijke gelijkheid. + bezit van macht bij enkelen om gelijkheid te behouden
- traditionele samenlevingen: standen en kasten
- moderne samenleving: klassen

	Standen	Kasten	Klassen
Legitimatie	Theologisch (*verbergt* 'politiek betoog')	Religieuze, psychologische en genetische (de rituele zuiverheid)	Economie
Economie	Agrarisch		Industrieel/kenniseconomie, (globalisering)
Machtsbasis	Land/grond (+ wapens) -> feodaal systeem	Godsdienst	Kapitaal (en vandaag kennis)
Bekleding	Vererving (toegewezen; *ascription*)	Vererving	Verwerving (*achievement*)
Mobiliteit	Geen = mogelijkheid voor verandering Lidmaatschap levensbepalend, volgens strenge regels Statische samenlevingen	Geen	Mogelijk via welvaartsstijging. Onderwijs is dominante variabele (diffuus, dynamisch).
Huwen	Endogaam (= binnen dezelfde sociale klasse)	endogaam	Exogaam mogelijk (in een andere sociale klasse)
Ordening	Clerus > adel > volk (organisch)	5 strikt gescheiden groepen = hiërarchie in prestige, macht, rijkdom en politieke macht	**Tweeklassenmodel** (burgerij en proletariaat) (Marx) of **meerdimensionaal**: economisch, status en macht (Weber), beroepsstatus (Davis & Moore)
Samenleving	Feodaal	Hindoe	(Post-)industrieel / kennismaatschappij

mobiliteit	• een individu gaat van de ene positie naar de andere • <u>inter</u>generationeel - arbeiderszoon die kaderfunctie bereikt in groot bedrijf • <u>intra</u>generationeel - arbeiderszoon met kaderfunctie kon ooit begonnen zijn als lagere bediende • afkomst ouders speelt ook grote rol • op gebied van tewerkstelling is er een grotere kans voor opwaartse mobiliteit wanneer je hooggeschoold bent + van werkende positie komt • kleiner dan we denken want gedachte dat alles is gebaseerd op achievement ➔ sociale ongelijkheid • met bepaalde macht is er de mogelijkheid om handelingsmogelijkheden van anderen te verkleinen voor eigen belangen
beïnvloeding	• gedrag ene actor verandert doorheen een proces van overtuigen • informationele beïnvloeding - aanvaarden van info van iemand en aannemen voor werkelijkheid + handelen ernaar richten • normatieve beïnvloeding - conformeren aan verwachtingen van andere - denk aan experiment Ash
gezag	• gerechtvaardigde *beïnvloeding* door anderen • 3 gezagsvormen: - Charismatisch ° dagen dominante waarden van samenleving uit en willen radicale verandering ° volgelingen kijken eerder naar persoonlijke kwaliteiten dan persoonlijke ° Trump, Hitler,… - Traditioneel ° rust op tradities en gewoontes ° de paus, de koning,…

<table>
<tr><td></td><td>- rationeel-legaal
° controleerbare principes en regels
° vb politie, rechters,…</td></tr>
<tr><td>macht</td><td>• handelingsmogelijkheden van anderen beperken + zelfs tegen hun wil: basis is positie
• verwijst naar de mogelijkheid
• niet altijd machtsbewust gedragen
<table>
<tr><th>Machtstype</th><th>Bron</th></tr>
<tr><td>Politiek</td><td>Posities met legitieme macht (sanctiemogelijkheden)</td></tr>
<tr><td>Economisch</td><td>Controle over schaarse goederen</td></tr>
<tr><td>Sociaal</td><td>Mobilisatievermogen gedeeld gedachtengoed of belangen</td></tr>
<tr><td>Cultureel</td><td>Sturen van waarden door loyaliteit en gedeelde verbondenheid</td></tr>
</table>
vb: sociaal: milieubeweging, vakbonden,…
cultureel: wetenschappers, religieuze leiders,…</td></tr>
<tr><td>publieke macht</td><td>bij burgerschap hoort een beetje macht
<table>
<tr><th>Machtstype</th><th>Bron</th></tr>
<tr><td>Politiek</td><td>Stemrecht, politieke actie</td></tr>
<tr><td>Economisch</td><td>Leefloon, vervangingsinkomen (pensioen, invaliditeitsuitkering, …)</td></tr>
<tr><td>Sociaal</td><td>Burgerrechten, recht op vrije vereniging, vertegenwoordiging</td></tr>
<tr><td>Cultureel</td><td>Onderwijs, cultuurparticipatie, …</td></tr>
</table>
• publieke opinie heeft ook invloedrijke macht: gele hesjes, Catalanen, klimaatbeweging,…</td></tr>
<tr><td>machts-middelen</td><td>
<table>
<tr><th></th><th>Dwangmiddelen</th><th>Lokmiddelen</th></tr>
<tr><td>Fysieke sancties</td><td>Vrijheidsbeperking, pijn, ongemak</td><td>Bewegingsvrijheid, comfort, genot</td></tr>
<tr><td>Economische sancties</td><td>Boete, verlagen inkomsten</td><td>Verhoginginkomen of bonussen</td></tr>
<tr><td colspan="3">Sociale sancties</td></tr>
<tr><td>Sociale afstand</td><td>Isoleren, vermijden, negeren</td><td>Gezelschap zoeken, bereikbaar zijn</td></tr>
<tr><td>Sociale integratie</td><td>Vijandschap, afkeuring, negatieve bejegening</td><td>Vriendschap, medewerking, goedkeuring</td></tr>
<tr><td>Sociale rang</td><td>Beknotting macht, degradatie, uitsluiting</td><td>Uitbreiding macht, promotie of invloed</td></tr>
</table>
</td></tr>
</table>

Wat leerden wij?

- Sociale ongelijkheid is een *kernconcept* in sociologie.
- Sociale ongelijkheid impliceert een verschillende toegang tot sociale goederen, mogelijkheden, welvaart en macht.
- Het stuurt *hoe* mensen dagelijks (kunnen) leven en hoe dat leven op een verschillende wijze gestructureerd is, het identificeert de positie van mensen in de *verdeling* van welvaart (weelde) en inkomen, hoe dit kan veranderen in de tijd, wat de *impact* is (mogelijkheden en beperkingen) en hoe het kan *verklaard* worden.
- Sociale ongelijkheid kan in *verband* gebracht worden met andere maatschappelijke fenomenen, zoals onderwijsparticipatie, arbeidsmarktkansen,…
- Sociale ongelijkheid heeft te maken met sociale mobiliteit, gezag, invloed, macht en machtselites

H 14: word de overgang van de 20e naar 21e eeuw gekenmerkt door (nieuwe) breuklijnen?

<u>Globalisering en het nieuwe belang van grenzen</u>

globalisering	• overstijgt politieke staatsgrenzen - niet typisch voor 21e eeuw • Economisch vlak - grotere onderlinge afhankelijkheid door toename dienst- en goederenstromen - hogere intensiteit interacties - lokale vraagstukken hebben globale impact (o.a. covid) - economisch, politiek, cultureel, ecologisch, technologisch, ideologisch, wetgeving - belangrijk bij sociological thinking - spreiding productielijnen-> internationale arbeidsdeling - debat grenzeloze economie VS protectionisme • Politiek vlak - Populisme: inspelen op de angst van de minder welvarende/ angst dat het veilige bestaan weggaat - 'is dé stem van het volk' -> mensen met andere mening zijn handlanger van de versmade elite - Toont dat er dingen zijn waar mensen van wakker liggen • Cultureel vlak - Internationale populaire cultuur via sociale media oefent invloed uit. - Vb Hollywood, Bollywood, wereldgodsdiensten,… • Individualisering - Mensen gaan terugplooien naar zichzelf omdat dit meer zekerheid geeft - Door verzuiling bepaalde mensen van elkaar afgeschermd - Mensen hun identiteit ligt meer binnen zichzelf dan de groep door minder groepsvorming - Toenemend contact andere culturen - reactiemechanisme
verzorgings-staat	• decommodification: van de markt wegtrekken en als overheid zelf verzorgen • systeem van solidariteit

Kenmerken	Typen 'welfare regime'		
Politieke visie	Liberaal	Conservatief / corporatistisch / continentaal	Sociaaldemocratisch (herverdeling)
Collectieve voorzieningen	Beperkt (armen), residueel	Selectief	Universeel (*elke* burger heeft recht op 'minimum')
Voorwaarden toegang	Strikt (middelentoets, niet kunnen werken)	Vrij strikt: arbeidsverleden	Ruim / genereus, ingezetene
Niveau uitkering	Laag (bijstand) (*subsistence minimum*)	Relatief hoog, Loongerelateerd	Hoog, loongerelateerd of sociaal minimum (leefloon)
Heffingsniveau	Laag	Hoog (loonkost)	Nationale solidariteit
Heffingswijze	Fiscaliteit	Parafiscaliteit (sociale zekerheidsbijdragen)	Hoge fiscaliteit
Private voorzieningen	Hoog (vanaf middenklasse)	Laag	Laag
Minimumloon	Neen	Ja	Ja
Werkgelegenheidsbeleid	Nauwelijks	Activering aanbod	Sterk activerend aanbod
Decommodificatie (Vervangingsratio, maximale duur uitkering, wachtperiode, dekkingsgraad, …)	Laag	Middelmatig	Hoog
Landen	VK, USA, Ierland, Nieuw Zeeland, …	België, Frankrijk, Italië, …	Scandinavische landen

sociaaldemocratisch -> Scandinavische landen
collectieve voorzieningen: verzorgingstehuizen voor ouderen, gevangenissen,…

- gaat van bepaalde dingen uit o.a. 'volledige' tewerkstelling, één of anderhalve kostwinnersgezin,…
- bepaalde principes binnen welvaartstaat
  - pro-old: grotere pensioenen
  - pro-work: mensen die werk verliezen krijgen meer
  - balanced generational contract: meest effectief tegen risico op armoede -> tussen generaties

risicosamen-leving

- premoderne samenleving
  - risico's overviel de samenleving
  - epidemieën
- moderne samenleving
  - mensen willen greep op risico's
  - (niet-bedoelde) gevolgen
    - ° ecologische risico's, terrorisme, cybercrimes,…

risicogesell-schaft

- Alles waar we nu mee te maken krijgen word riskant
- Alles heeft een risico
- Veiligheidsutopie: naïef dat we ons willen terugtrekken van risico's

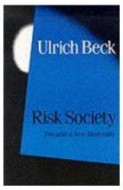

Een synthese

	Premoderne / traditionele samenleving	Moderne industriële samenleving	Laatmoderne of postmoderne samenleving
Risico's / gevaren?	Hongersnood, epidemieën, oorlog, …	Gevolgen industrialisatie (arbeidsongevallen, beroepsziekten, …)	Nucleaire rampen, chemische ongevallen, terrorisme / oorlog, …
Berekenbaar risico?	Nee	Ja (statistisch)	Nee, onvoorspelbaar
Verantwoordelijk?	God, het 'lot', toeval, …	De mens, het kapitalisme, …	De menselijke uitvindingen
Strijdpunt?	Onbekend	Verdeling van goederen	Verdeling van risico's
Rol expert / wetenschap?	Geen	Hoog	Ambivalent
Reflectie risico?	Ligt buiten 'de' mens	Perspectief 'buitenstaander'	Zelfkritiek + reflectie
Relatie 'leek' en 'expert'?		De deskundige heeft gelijk	Strijd 'definitie' risico's
Omgang onzekerheid	Familie, lokale gemeenschap	Welvaartsstaat	Individueel / mondiaal
Oriëntatie samenleving?	Verleden	Heden	Toekomst (onzekerheid)

© Uitgeverij Acco 2017-2018